

Nr 374

Av herr **Annars m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till de teologiska fakulteterna.

(Lika lydande med motion nr 319 i Första kammaren)

Forskning och undervisning vid universitet och högskolor har sedan mitten på 1950-talet varit föremål för en dynamisk utbyggnad. Detta är en följd av den avsevärt ökade tillströmningen av studenter men har samtidigt skett i medvetande om den betydelse som både forskning och utbildning har för samhällsutvecklingen.

Undantagna från den stigande förstärkning av resurserna som har skett på det nämnda området har varit de båda teologiska fakulteterna i Uppsala och Lund. Detta kan icke motiveras med bristande tillströmning av studenter eller med förminskat behov av akademiskt utbildad teologisk arbetskraft. Sedan år 1954 har antalet vid universiteten inskrivna teologie studerande flerdubblats, samtidigt som den kvarstående prästbristen och ett oroande underskott i fråga om kristendoms-lärare är ofrånkomliga faktorer.

Vid universiteten har eljest undervisningsresurserna i de filosofiska fakulteterna ökat väsentligt genom att lärarstab och kursanslag numera automatiskt anpassas till elevantalet (prop. 104/1958). Forskningen har fått förbättrade villkor genom att mindre kvalificerat arbete överflyttats från professorerna till assistent- och skrivbiträdespersonal (prop. 105/1959). Med tanke på det befarade humanistöverskottet har skapats nya utbildningsvägar för humanister (prop. 119/1960). Medan sålunda de humanistiska fakulteterna gjorts till föremål för välbehövlig upprustning och de juridiska fakulteterna åtminstone erhållit tillfälliga förstärkningar, har de teologiska fakulteterna år efter år förbigåtts i propositionerna. Detta bristande tillgodoseende av vissa fakulteters behov i förhållande till den förstärkning som kommit övriga fakulteter till del torde vara utan motstycke i svensk universitetshistoria.

I de teologiska fakulteterna kvarstår lärarstab och kursanslag på 1955 års nivå, beräknad efter antalet studenter år 1954, alltså före den ökning av studentantalet till det flerdubbla som ägt rum sedan dess. Vad som tillkommit är endast en assistenttjänst i exegetik i Uppsala och under senare år tilldelade, begränsade belopp av det till universitetskanslerns disposition stående anslaget Extra utgifter (Gemensamma universitetsändamål).

Den bedömning som synes ligga till grund för njugetheten inför de teologiska fakulteternas anslagsäskanden kan med skäl ifrågasättas. Odiskutabelt är att det i dagens samhälle föreligger ett påtagligt behov av teologiskt utbildad arbetskraft. Efterfrågan på präster motsvaras av en önskvärd nyinskrivning av 240—250 studerande per år under den närmaste 10-årsperioden. Motsvarande siffra för att täcka behovet av kristendoms-lärare är en årlig inskrivning av 185—190 studerande.

Den sammanlagda siffran blir 425—440 nyinskrivna teologie studerande per år, och i detta antal har ännu inte medtagits den rekrytering som krävs för att tillgodose den efterfrågan på akademiskt utbildade teologer som kommer från frikyrkligt håll, bibliotek, ungdomsvård. Den faktiska årliga nyinskrivningen av teologie studerande vid de båda fakulteterna sammanlagt har under de senaste åren hållit sig omkring 180.

De teologiska fakulteternas uppgift är emellertid ingalunda begränsad till utbildningen. Deras arbete är i lika mån motiverat av den där bedrivna forskningen. De teologiska disciplinerna täcker i själva verket en ingalunda oväsentlig del av det kulturliv vars historia och funktioner bearbetas av de humanistiska vetenskaperna. Att de teologiska fakulteternas ämnen organiskt hör hemma i ett större vetenskapssammanhang, det visar sig även i det samarbete mellan teologiska och humanistiska vetenskapsgrenar som har varit och alltjämt är en självklar företeelse inom våra universitet. I den mån som de teologiska disciplinerna ägnar sig åt studiet av människans religiösa behov, dess former och uttryckssätt, de religiösa samsfundsbildningarna och deras funktioner, har de sin plats även bland samhällsvetenskaperna. Inte minst under ett tidsskede, då den sociala utvecklingen lämnar allt större utrymme åt fritid och odlandet av andliga intressen, bör det religiösa engagement som finns i breda lager av vårt folk motsvaras av religionsvetenskapligt studium och teologisk forskning vid våra universitet. I detta sammanhang må även påpekas risken av att ett bristande tillgodoseende av de legitima religiösa behoven och deras studium öppnar vägen för charlataneri och hysteriska massrörelser.

I en tid av vidgade internationella kontakter tillkommer även det kulturella utbytet en ökad betydelse. De teologiska fakulteterna har länge stått i ett livligt utbyte med forskare i andra länder, vilket bl. a. också har haft den följden att man på sina håll utomlands har uppmärksammat den missgynnade ställning som de svenska teologiska fakulteterna intar i förhållande till övriga fakulteter inom samma universitet. Tendensen i de europiska länderna och i Nordamerika har nämligen gått i helt annan riktning än i vårt land: befintliga teologiska fakulteter har i stor utsträckning utvidgats, och nya teologiska fakulteter har inrättats. Av statsmedel bekostade nya teologiska fakulteter har tillkommit framför allt i Tyskland och Storbritannien.

Det förhållandet att de teologiska fakulteterna blivit missgynnade i förhållande till övriga fakulteter har tidigare uppmärksamrats i riksdagen, nämligen genom (fyrparti-) motionerna I: 437 och II: 530 år 1959 samt I: 312 och II: 385 år 1961.

Statsutskottet förutsatte i sitt utlåtande 1959 (SU 1959:126) att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på spörsmålet om en upprustning av de teologiska fakulteternas undervisnings- och forskningsresurser. Första kammaren följde statsutskottet. Andra kammaren ansåg i anslutning till en reservation att professorer och docenter inom de teologiska fakulteterna bör beredas samma möjligheter som inom de filosofiska fakulteterna till egen forskning och handledning av yngre

forskare. Den fann även starka skäl tala för att samma automatik blir tillämplig beträffande de teologiska fakulteterna som inom de filosofiska fakulteterna med avseende på undervisningsresursernas anpassning efter tillströmningen av studenter.

I sitt utlåtande år 1961 skriver statsutskottet (SU 1951: 60): "Utskottet får med hänsyn till förefintligt antal studerande och förväntad ökning av studerandantalet vid de juridiska och teologiska fakulteterna ifrågasätta, huruvida icke även för dessa fakulteters vidkommande någon form av automatik, lämpligt avpassad till tillströmningen av studerande, bör komma till stånd. Det synes utskottet angeläget att Kungl. Maj:t överväger frågan härom och för riksdagen snarast möjligt framlägger de förslag till åtgärder i angivet syfte, som bedömes lämpliga och möjliga."

Sveriges förenade studentkårer har i underdånig skrivelse den 25 september 1959 hemställt om ökade forsknings- och undervisningsresurser för de teologiska fakulteterna.

Kanslern för rikets universitet har upprepade gånger bl. a. i yttrandet om betänkandet rörande universitet och högskolor i 1960-talets samhälle (SOU 1959: 45) understrukit det angelägna behovet av en upprustning av de teologiska fakulteterna, framför allt genom införande av s. k. automatik i tilldelningen av lärarkrafter, grundad på organisationsplaner, och genom tillförande av assistenthjälp. Senast har detta kommit till uttryck i kanslerns förslag till anslag för budgetåret 1963/64.

För närvarande är det inte bara så att lärarna i de teologiska fakulteterna nödgas bedriva sitt undervisnings- och forskningsarbete under andra villkor än vad som är fallet i övriga fakulteter. Även på studentplanet måste det framstå som svårförståeligt att en filosofie studerande vid sina studier i klassiska eller moderna språk, historia eller filosofi erhåller effektiv grupp- och lektionsundervisning i avdelningar om 15 resp. 30 studenter men att han sedan, när han kommer till en teologisk fakultet för att skaffa sig betyg i kristendomskunskap för filosofisk examen, placeras i grupper om 50—100 studerande för "lektionsundervisning" i bl. a. bibelns grundspråk eller kyrkohistoria. För de allt talrikare studerande som med tanke på lärarkompetens vill följa det i gällande studieplaner upptagna alternativet utan grekiska och hebreiska inom den teologiska översiktskursen kan icke ens den i planerna upptagna undervisningen meddelas, detta till följd av bristande tilldelning av erforderliga medel.

Det synes rimligt och angeläget att de teologiska fakulteterna erhåller möjlighet att bedriva undervisning och forskning under i stort sett samma villkor som universitetens övriga fakulteter, närmast de humanistiska.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av punkterna nr 167 och 176 under åttonde huvudtiteln måtte besluta om

dels införande vid de teologiska fakulteterna av ett system med

s. k. organisationsplaner, att läggas till grund för dimensioneringen av dessa fakulteters undervisningsresurser,

dels tilldelning till de teologiska fakulteterna av assistent- och skrivbiträdespersonal i en utsträckning som motsvarar vad som är fallet vid de humanistiska fakulteterna; samt

att riksdagen för täckande av de därigenom föranledda kostnadsökningarna måtte besluta höja berörda anslag vid punkterna 157 och 172 under åttonde huvudtiteln med erforderliga belopp.

Stockholm den 25 januari 1963

Erik Anners

Ove Nordstrandh

Jean Braconier

Märta Boman